

УДК 336.1

О.В. Абакуменко, д-р екон. наук

П.О. Лукяшко, канд. екон. наук

А.В. Роговий, канд. екон. наук

М.М. Забаштанський, канд. екон. наук

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЦІНОУТВОРЕННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

О.В. Абакуменко, д-р экон. наук

П.А. Лукяшко, канд. экон. наук

А.В. Роговой, канд. экон. наук

М.Н. Забаштанский, канд. экон. наук

Черниговский национальный технологический университет, г. Чернигов, Украина

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ ЖИЛИЩНО-КОМУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Olha Abakumenko, Doctor of Economics

Pavlo Lukiashko, PhD in Economics

Andrii Rohovyi, PhD in Economics

Maksym Zabashtanskyi, PhD in Economics

Chernihiv National University of Technology, Chernihiv, Ukraine

THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF THE PRICING OF THE HOUSING AND COMMUNAL SERVICES OF UKRAINE

Проаналізовано сучасний стан процесу ціноутворення на послуги підприємств житлово-комунального господарства. Запропоновано концептуальні засади обґрунтування вартості послуг суб'єктів господарювання житлово-комунального господарства міста Чернігова. Визначено ключові фактори, які здійснюють вирішальний вплив на обґрунтованість тарифів на послуги суб'єктів господарювання житлово-комунального господарства. Запропоновано заходи щодо вдосконалення політики ціноутворення житлово-комунального господарства України.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, ціноутворення, житлово-комунальні послуги, цінова політика, тариф, доступність комунальних послуг.

Проанализировано современное состояние процесса ценообразования на услуги предприятий жилищно-коммунального хозяйства. Предложены концептуальные основы обоснования стоимости услуг субъектов хозяйствования жилищно-коммунального хозяйства города Чернигова. Определены ключевые факторы, которые оказывают решающее влияние на обоснованность тарифов на услуги субъектов жилищно-коммунального хозяйства. Предложенные меры по совершенствованию политики ценообразования жилищно-коммунального хозяйства Украины.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, ценообразование, жилищно-коммунальные услуги, ценовая политика, тариф, доступность коммунальных услуг.

The article analyzes the current status of pricing for services of housing and communal services. Conceptual bases of cost of services study entities housing Chernihiv. The key factors that decisive influence on the validity tariffs for undertakings Housing. Proposed measures to improve the pricing policy for housing and communal services of Ukraine.

Key words: utilities, pricing, housing services, pricing, tariff, availability of utilities.

Постановка проблеми. В умовах глобальних економічних флуктуацій та трансформацій позиціонування України на міжнародній економічній арені як ніколи гостро постала проблема адекватності та обґрунтованості тарифів на житлово-комунальні послуги. Підвищена увага до питання обґрунтованості тарифів на комунальні послуги останнім часом спричинена суттєвим зростанням їх вартості.

Нині у житлово-комунальному господарстві функціонує кілька тисяч підприємств і організацій, експлуатується майже 25 % основних засобів держави, зайнято 5 % працездатного населення країни. Підприємства та організації різних форм власності в сучасних умовах надають населенню понад 40 видів житлово-комунальних послуг. Саме тому, зважаючи на надзвичайно важливу роль житлово-комунального господарства у формуванні необхідних умов для життєзабезпечення суспільства, а також враховуючи

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

його роль у розвитку національної економіки, питання вдосконалення політики ціноутворення на житлово-комунальні послуги залишається в центрі уваги вчених та економістів протягом багатьох років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які досліджують питання політики ціноутворення на послуги суб'єктів господарювання житлово-комунального господарства: О.М. Білянський, Т.В. Забаштанська, Т.М. Качала, О.П. Кириленко, В. Кравченко Г.О. Крамаренко, О.Я. Лилик, О. Нагорна, В.П. Ніколаєв, Г.І. Онищук, А.Ф. Павленко, В.А. Студінський, О.М. Шкінь, а також зарубіжні – О.А. Морозов, Р.І. Орлова, E.S. Savas та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність істотних досліджень у сфері політики ціноутворення на послуги житлово-комунального господарства, формуванню концептуальних засад обґрунтованості тарифів у цьому господарстві приділяється недостатньо уваги. З огляду на це актуальним залишається завдання формування системи показників та методів, застосування яких дозволить здійснити комплексне оцінювання обґрунтованості політики ціноутворення в житлово-комунальному господарстві країни.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження особливостей процесу ціноутворення на послуги житлово-комунального господарства, оцінка обґрунтованості тарифів на ці послуги в сучасних умовах та розроблення рекомендацій щодо вдосконалення політики ціноутворення галузевих суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Ціна та цінова політика є одним з провідних важелів економічного механізму управління комунальним господарством. Проте належність комунального господарства до суб'єктів природних монополій не дозволяє використовувати різноманіття діючих цін, а також не дає змогу формувати власну цінову політику, яка б відповідала сучасним потребам функціонування господарства [2].

У щорічному посланні до Верховної Ради України П. Порошенко назвав проблему вартості комунальних послуг – найгострішою соціальною проблемою: «Говорячи про найгостріші соціальні проблеми, не можу обійти мовчанням тему тарифів. Це – одна з найважчих і найболючіших реформ, важчої за яку, напевно, вже не буде».

За даними Державної служби статистики України, протягом 2014 року комунальні підприємства України отримали збитки у сумі 3,0 млрд гривень. Найбільші збитки спостерігалися у підприємств комунальної теплоенергетики – 1,9 млрд грн, а також водопровідно-каналізаційного господарства – 0,9 млрд грн. Майже 60 % теплових мереж України мають термін використання більш ніж 25 років. В аварійному стані перебуває більше третини водопровідно-каналізаційних мереж, близько 30 % теплових мереж. Все це свідчить про відсутність у підприємств комунального господарства обігових коштів, необхідних для проведення капітальних ремонтів, модернізації, впровадження нових більш сучасних технологій.

Сьогодні основними причинами перегляду тарифів комунальними підприємствами є певні фактори, зокрема: особливості структури витрат комунальних підприємств, надзвичайна залежність від вартості енергоносіїв та мінімальної заробітної плати. Основними складовими тарифів на комунальні послуги є: енергоносії (газ, електроенергія), заробітна плата та нарахування на неї. Причому вартість цих складових тарифів постійно зростає з незалежних від підприємств причин.

Враховуючи підвищення тарифів на енергоносії, зростання цін на матеріально-технічні ресурси, подорожчання робіт субпідрядних організацій, перегляд тарифів на комунальні послуги та приведення їх до економічно обґрунтованого рівня є об'єктивною необхідністю. Глибокому науковому опрацюванню цієї проблеми заважає непрозорість процесу формування тарифів. Незважаючи на всі формальні урядові зу-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

силля щодо подолання інформаційної закритості комунального господарства, даних для формування об'єктивних висновків щодо обґрунтованості тарифів бракує. Наявна методика екстраполює дані щодо структури витрат комунальних підприємств на наступні періоди з урахуванням цінової динаміки окремих складових собівартості.

Нині утворюється видимість обґрунтованості тарифу, хоча об'єктивно його обґрунтування неможливе без критичної оцінки самої структури витрат (табл. 1).

Таблиця 1

*Основні показники ціноутворення на деякі види комунальних послуг (м. Чернігів)
у 2015 році, тис. грн*

| № п/п | Найменування показників | Вид комунальної послуги | | | | | | | |
|-------|---|-------------------------|----------------|----------------|----------------|---------------------------------------|----------------|---------------------------------|----------------|
| | | Водопостачання | Питома вага, % | Водовідведення | Питома вага, % | Теплопостачання (Облтеплокомуненерго) | Питома вага, % | Теплопостачання (ТОВ «ТехНова») | Питома вага, % |
| 1. | Виробнича собівартість, всього, в т.ч.: | 61 709,087 | 90,4 | 47 413,433 | 90,0 | 306 518,92 | 98,2 | 199 360,01 | 99,9 |
| 1.1. | Прямі матеріальні витрати | 16 187,361 | 26,2 | 11 649,385 | 24,6 | 223 627,93 | 72,9 | 186 913,08 | 93,8 |
| 1.2. | Прямі витрати на оплату праці | 7561,9 | 12,25 | 10 036,19 | 21,1 | 28 851,96 | 9,4 | 5805,29 | 2,9 |
| 1.3. | Інші прямі витрати | 13 542,471 | 21,9 | 10 134,696 | 21,4 | 52 475,29 | 17,1 | 6641,64 | 3,3 |
| 1.4. | Загальновиробничі витрати | 24 417,356 | 39,57 | 15 593,162 | 32,9 | 1563,74 | 0,5 | 0 | 0 |
| 2. | Адміністративні витрати | 2668,209 | 3,9 | 2054,063 | 3,9 | 5729,33 | 18,4 | 132 | 0,006 |
| 3. | Витрати на збут | 2952,466 | 4,3 | 2200,888 | 4,2 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 4. | Інші операційні витрати | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 5. | Фінансові витрати | 956,31 | 1,4 | 962,065 | 1,8 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| 6. | Повна собівартість | 68 268,072 | 100 | 52 630,449 | 100 | 312 248,25 | 100 | 199 492,01 | 100 |
| 7. | Розрахунковий прибуток | 13 584,195 | | 13 665,946 | | 0 | | 1006,57 | |
| 8. | Виробничі інвестиції | 13 584,195 | | 13 665,946 | | 0 | | 825,39 | |

Головним механізмом соціального захисту населення залишається механізм надання субсидій та гарантування малозабезпеченим громадянам стабільності витрат на оплату комунальних незалежно від зміни їх вартості. Проте приведення вартості житлово-комунальних послуг до економічно обґрунтованого рівня необхідно здійснювати одночасно із запровадженням політики енергозбереження та енергоефективності, а також підвищувати якість надання таких послуг населенню.

Найбільшу увагу в процесі аналізу тарифів привертає ситуація з постачанням тепла, оскільки на його оплату населення спрямовує лівову частку загальної суми витрат на комунальні послуги.

Зважаючи на уніфіковані підходи до процесу ціноутворення на послуги підприємств житлово-комунального господарства у країні об'єктом дослідження нами було обрано найбільші суб'єкти господарювання комунального господарства міста Чернігова. У табл. 2 відображено структуру тарифу на послуги з централізованого опалення ПАТ «Облтеплокомуненерго», яке є основним постачальником теплової енергії в Чернігівській області. Таблиця 2 складена на основі інформації, наданої самим товариством у вигляді витягів з постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП) № 1171 від 31 березня 2015 року [3].

Слід відзначити, що основу тарифу формують витрати на паливо (51,5 %), оплату праці та пов'язані з нею відрахування на соціальні заходи (разом – 11,4 %), електроенергію (6,6 %), а також амортизація (5,6 %). Решта витрат є порівняно незначними та особливого інтересу для цього дослідження не представляють.

Таблиця 2

Структура тарифу на послуги ПАТ «Облтеплокомуненерго» з централізованого опалення для населення з 1 травня 2015 року [3]

| Показники | грн/Гкал | % у остаточному тарифі |
|---|----------|------------------------|
| Собівартість теплової енергії власного виробництва всього, в т. ч.: | 600,88 | 81,42 |
| - прямі матеріальні витрати всього, в т. ч.: | 430,35 | 58,31 |
| - витрати на паливо | 380,24 | 51,52 |
| - витрати на електроенергію | 48,38 | 6,56 |
| - вода для технологічних потреб та водовідведення | 0,51 | 0,07 |
| - прямі витрати на оплату праці | 55,52 | 7,52 |
| - інші прямі витрати всього, в т. ч.: | 100,98 | 13,68 |
| - відрахування на соціальні заходи | 20,57 | 2,79 |
| - амортизаційні відрахування | 41,12 | 5,57 |
| - загальновиробничі витрати | 3,01 | 0,41 |
| - адміністративні витрати всього, в т. ч.: | 11,03 | 1,49 |
| - витрати на оплату праці | 6,00 | 0,81 |
| - відрахування на соціальні заходи | 2,23 | 0,30 |
| Витрати на утримання абонентської служби | 3,91 | 0,53 |
| Інші витрати | 1,37 | 0,19 |
| Послуги банку | 8,86 | 1,20 |
| Розрахунковий прибуток | 0,00 | 0,00 |
| Тариф без ПДВ | 615,01 | 83,33 |
| ПДВ | 123,00 | 16,67 |
| Тариф з урахуванням ПДВ | 738,02 | 100,00 |

Звітні дані ПАТ «Облтеплокомуненерго», розміщені в базі Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України (далі – АРІФРУ), свідчать, що кардинальних змін структури його витрат не відбувалося принаймні впродовж чотирьох останніх років (табл. 3).

Таблиця 3

Структура витрат ПАТ «Облтеплокомуненерго» у 2012–2014 роках, за даними АРІФРУ, %

| Елементи витрат | Роки | | | |
|-----------------|------|------|------|------|
| | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
| Паливо | 59,8 | 63,6 | 63,6 | 48,1 |
| Електроенергія | 7,8 | 8,5 | 8,5 | 7,9 |
| Заробітна плата | 13,3 | 16,8 | 16,8 | 13,0 |

Проте коливання були відчутними – від 4 до 15 %. Характерно, що за 2012–2014 роки найнижча частка витрат на паливо сформувалася саме в останньому тарифі на фоні значного підвищення цін на енергоносії. Цей факт дає можливість стверджувати, що наявна структура тарифу є неоднозначною та потребує подальшої оцінки.

Одним з основних факторів, що викликає сумніви в об'єктивному характері ціноутворення, є відсутність обґрунтування структури тарифу. Приводом для формування такого сумніву є динаміка частки витрат ПАТ «Облтеплокомуненерго» на паливо, а особливо її мінімальний рівень у період суттєвого подорожчання енергоносіїв (2014 р.).

Основним постачальником теплової енергії в обласному центрі є ТОВ фірма «ТехНова». Специфіка діяльності цього підприємства накладає відбиток на представлення структури тарифу при його обґрунтуванні та закріпленні постановою НКРЕКП. Зважаючи на те, що виробництво ведеться не власними потужностями товариства, а засобами орендованого Комунального енергогенеруючого підприємства «Чернігівська теплоелектроцент-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

раль» (далі – КЕП Чернігівська ТЕЦ), таким чином, у структурі тарифу витрати на виробництво теплової енергії прописуються єдиною стрічкою (собівартість теплової енергії власних ТЕЦ, ТЕС, КГУ) без розкриття структури, а отже, і без можливості її аналізу. З іншого боку, за даними ТОВ «ТехНова» можна оцінити структуру та динаміку деяких статей витрат, крім безпосередньо структури собівартості продукції (табл. 4).

Таблиця 4

Структура та динаміка тарифу на послуги ТОВ фірми «ТехНова» з централізованого опалення для населення відповідно до постанов НКРЕКП № 146 від 17 жовтня 2014 року та № 1171 від 31 березня 2015 року

| Показники | За постановою НКРЕКП № 146 від 17.10.2014 | | За постановою НКРЕКП № 1171 від 31.03.2015 | | Темп росту, % |
|-------------------------------|---|------------------------|--|------------------------|---------------|
| | грн/Гкал | % у остаточному тарифі | грн/Гкал | % у остаточному тарифі | |
| Собівартість теплової енергії | 343,100 | 80,23 | 538,48 | 81,00 | 156,9 |
| Утримання абонентської служби | 5,200 | 1,22 | 4,47 | 0,67 | 86,0 |
| Інші витрати | 0,037 | 0,01 | 0,04 | 0,01 | 108,1 |
| Послуги банку | 5,346 | 1,25 | 8,31 | 1,25 | 155,4 |
| Розрахунковий прибуток | 2,710 | 0,63 | 2,71 | 0,41 | 100,0 |
| Тариф без ПДВ | 356,39 | 83,33 | 554,01 | 83,33 | 155,5 |
| ПДВ | 71,28 | 16,67 | 110,80 | 16,67 | 155,4 |
| Тариф з урахуванням ПДВ | 427,67 | 100,00 | 664,81 | 100,00 | 155,4 |

Структура тарифу на тепло ТОВ фірми «ТехНова» загалом відповідає показникам ПАТ «Облтеплокомуненерго» щодо частки собівартості теплової енергії у підсумковому показникові. При цьому решта тарифу фірми «ТехНова» передбачає можливість формування прибутку, тоді як «Облтеплокомуненерго» неспроможне його отримати.

Зростання тарифу ТОВ фірми «ТехНова» у травні 2015 року обумовлене передусім збільшенням собівартості тепла – хоча більшість інших статей і мали аналогічний показник темпу росту, вони не є суттєвими для підсумкового показника.

Незважаючи на суттєве зростання тарифу на тепло, відображене в табл. 4, слід відзначити, що ситуація набагато складніша. Зіставлення даних, оприлюднених Державним агентством з енергоефективності та енергозбереження України (далі – Держенергоефективність), з кінця попереднього опалювального періоду, а точніше з травня 2014 року, тарифи зросли більше ніж у два рази, що відображено на рис.

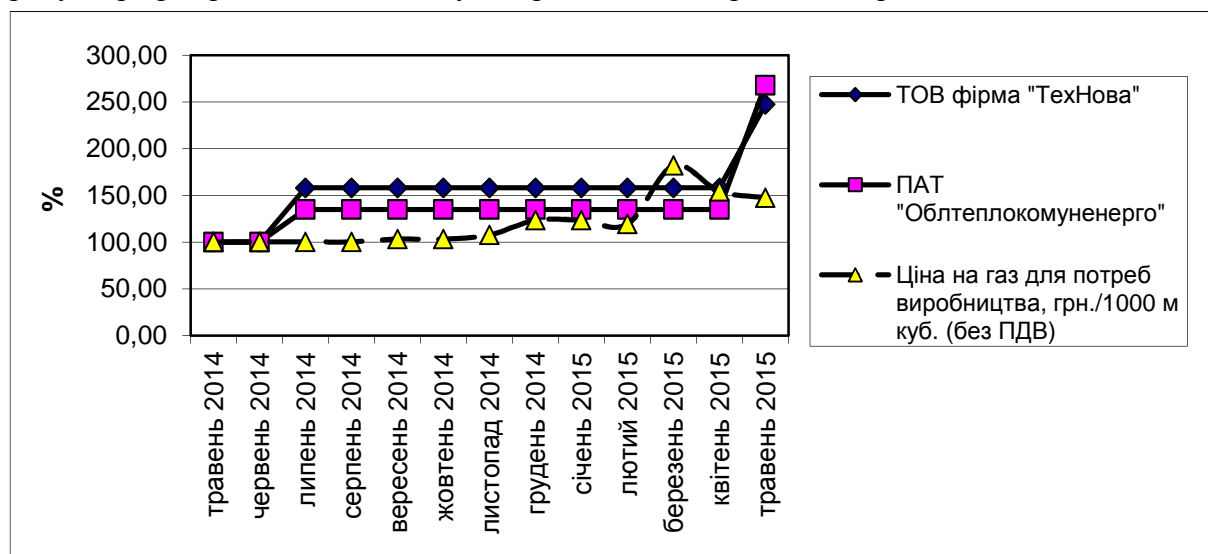


Рис. Зіставлення динаміки тарифів на тепло та ціни на газ для виробничих потреб

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Характерно, що зростання тарифів на теплову енергію відбувалося темпами, значно вищими за темпи росту ціни на газ для потреб її виробництва. Цей факт зароджує сумніви в обґрунтованості тарифів, особливо з урахуванням заморожування зростання мінімальної заробітної плати на відповідний період. Керівництво комунальних підприємств пояснює таку невідповідність тривалим періодом «заморожування» зростання тарифів, проте таке пояснення ще більше загострює питання обґрунтованості структури тарифу.

Додатковим приводом для сумніву в об'єктивності формування тарифу на теплову енергію є невідповідність динаміки вартості основного тарифоутворюючого виду сировини (палива) та темпу зростання тарифу. Зіставлення даних теплопостачальників із показниками Держенергоефективності дозволяє констатувати ще одну суперечність. Фактичні обсяги виробництва і реалізації продукції за 2013 рік не відповідають взятим до розрахунку під час обґрунтування тарифу. Таким чином, цей факт може бути наслідком невідповідності періодів обліку. Наприклад, для обґрунтування тарифу враховано дані опалювального періоду, а річна звітність відповідає календарному року. Однак ідентичність обсягів виробництва продукції, взятих для обґрунтування тарифу, введеного в дію з 1 травня 2014 року та з 1 травня 2015 року, змушують акцентувати на цьому факті, а особливо з урахуванням пізнього початку опалювального сезону 2014–2015 рр.

Вагомим фактом, що викликає сумнів у об'єктивності тарифоутворення, є відсутність врахування реалій під час встановлення планового обсягу виробництва та реалізації теплової енергії. ТОВ фірма «ТехНова» використовувала той самий обсяг планового виробництва (370 478 Гкал) як для обґрунтування тарифу 2014 року, так і для визначення тарифу 2015 р. Цей факт залишає виробнику простір для маневру. Якщо плановий обсяг виробництва буде нижче фактичного, то виробник отримає додатковий прибуток, адже в розрахунку на фактичний обсяг тариф був би меншим. Якщо ж плановий обсяг є вищим за реальну потребу, то виробник без проблем «підігріє» і у відносно теплу погоду.

Супутнім для постачальників тепла видом діяльності є постачання гарячої води. Відповідні послуги надають обидві компанії, що розглядалися. Структура тарифу на централізоване постачання гарячої води ПАТ «Облтеплокомуненерго» наведена в табл. 5.

Таблиця 5

Структура тарифу на послуги ПАТ «Облтеплокомуненерго» з централізованого постачання гарячої води населенню (за умови відсутності рушникосушильника), встановленого з 1 травня 2015 року відповідно до постанови НКРЕКП № 1171 від 31 березня 2015 року

| Показники | За постановою НКРЕКП № 1171 від 31.03.2015 | |
|---|--|------------------------|
| | грн/м ³ | % у остаточному тарифі |
| Собівартість теплової енергії | 29,79 | 68,70 |
| Утримання абонентської служби | 0,23 | 0,53 |
| Витрати на проведення періодичної перевірки квартирних засобів обліку | 0,68 | 1,57 |
| Витрати на придбання води | 4,84 | 11,16 |
| Інші витрати | 0,08 | 0,18 |
| Послуги банку | 0,52 | 1,20 |
| Розрахунковий прибуток | 0,00 | 0,00 |
| Тариф без ПДВ | 36,13 | 83,33 |
| ПДВ | 7,23 | 16,67 |
| Тариф з урахуванням ПДВ | 43,36 | 100,00 |

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Структура тарифу на постачання гарячої води суттєво відрізняється від тарифу на теплову енергію через зростання складової на оплату придбання води. Решта статей витрат в обох випадках є відносно незначними.

У табл. 6 наведено аналогічні розрахунки для ТОВ «ТехНова». Слід відзначити, що структура тарифу є приблизно ідентичною, різницю тарифів, як і у попередньому випадку, обумовлює дещо дешевше тепло виробництва «ТехНови».

Таблиця 6

Структура тарифу на послуги ТОВ фірми «ТехНова» з централізованого постачання гарячої води населенню (за умови відсутності рушникосушильника), встановленого з 1 травня 2015 року відповідно до постанови НКРЕКП №1171 від 31 березня 2015 року

| Показники | За постановою НКРЕКП № 146 від 17.10.2014 | | За постановою НКРЕКП № 1171 від 31.03.2015 | | Темп росту, % |
|---|---|------------------------|--|------------------------|---------------|
| | грн/м ³ | % у остаточному тарифі | грн/м ³ | % у остаточному тарифі | |
| Собівартість теплової енергії | 17,076 | 63,53 | 26,65 | 67,61 | 156,1 |
| Утримання абонентської служби | 0,320 | 1,19 | 0,26 | 0,66 | 81,3 |
| Витрати на проведення періодичної перевірки квартирних засобів обліку | 0,477 | 1,77 | 0,47 | 1,19 | 98,5 |
| Витрати на придбання води | 4,050 | 15,07 | 4,83 | 12,25 | 119,3 |
| Інші витрати | 0,002 | 0,01 | 0,00 | 0,00 | 0,0 |
| Послуги банку | 0,336 | 1,25 | 0,49 | 1,25 | 146,7 |
| Розрахунковий прибуток | 0,135 | 0,50 | 0,13 | 0,33 | 96,3 |
| Тариф без ПДВ | 22,40 | 83,33 | 32,85 | 83,33 | 146,7 |
| ПДВ | 4,48 | 16,67 | 6,57 | 16,67 | 146,7 |
| Тариф з урахуванням ПДВ | 26,88 | 100,00 | 39,42 | 100,00 | 146,7 |

Зростання вартості води для потреб гарячого водопостачання цілком відповідає зміні тарифів КП «Чернігівводоканал». Більше того, орендареві КЕП «Чернігівська ТЕЦ» вдалося навіть знизити абсолютні значення окремих статей витрат.

Загалом, тариф на постачання гарячої води безпосередньо пов'язаний із собівартістю теплової енергії, тобто викликає аналогічні сумніви в об'єктивності.

Таким чином, основними спірними аспектами ціноутворення на послуги з централізованого постачання тепла та гарячої води є:

- відсутність обґрунтування структури тарифів у розрізі окремих витрат;
- відповідність динаміки зміни тарифів ціновій динаміці на основні їх складові;
- неадекватність оцінки планового обсягу виробництва продукції.

Важливим ціноутворюючим елементом для попередніх видів комунальних послуг, а також важливим самостійним їх видом є газопостачання. Основний постачальник газу в області – Регіональна газова компанія «Чернігівгаз», на відміну від більшості підприємств комунального господарства, є значно більш відкритою та надає достатньо детальну інформацію щодо власних витрат у доступній формі. Зокрема, на сайті підприємства констатується, що основною складовою (майже 70 %) єдиного «літнього» тарифу для населення, є дохід НАК «Нафтогаз України».

Щодо адекватності вартості послуг цієї компанії є багато нарікань, але це вже є справою центрального рівня влади, яка, до речі, і сама вилучає 19,5 % тарифу в бюджет. Дохід регіонального підприємства становить всього 10 % від тарифу. Отже, навіть за умови перегляду його обґрунтованості, результат для споживачів буде несуттєвим.

Питання обґрунтованості тарифу на газ повною мірою стосується лише НАК «Нафтогаз України», яка згідно з розміщеною у базі АРІФРУ фінансовою звітністю у 2014

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

році виплатила своїм 752 працівникам заробітну плату в сумі 219 884 тис. грн (24 366,58 грн у середньому на місяць на одного працівника).

Висновки і пропозиції. Дослідження процесу ціноутворення на послуги підприємств житлово-комунального господарства, обґрунтованості тарифів на послуги дозволяють зробити певні висновки. Більшість підприємств житлово-комунального господарства не розкривають повної структури витрат на ведення своєї діяльності, зокрема: адміністративні витрати, інші витрати, витрати на збут, витрати на оплату праці та інші витрати, що не дає змогу об'єктивно здійснити обґрунтування діючих тарифів.

Діючі тарифи не містять економічної доцільності щодо стимулювання споживачів житлово-комунальних послуг до здійснення економії або використання ощадливих технологій. Це обумовлено тим, що протягом тривалого періоду діяльності підприємствами житлово-комунального господарства не було проведено жодної комплексної реконструкції мереж задля здійснення економії.

За наявного рівня доходів громадян України, рівня ВВП на душу населення, рівня середньої заробітної плати, прожиткового мінімуму громадян перехід до тарифів на рівні Європейських країн не дає можливості окремим групам споживачам взагалі сплачувати за комунальні послуги. Застосування механізму компенсації вартості комунальних послуг за рахунок субсидій досить часто унеможливується умовами її отримання.

Використання вартості газу, як основного елементу в структурі більшості житлово-комунальних послуг, за світовою ціною можливе лише за умови значного зростання доходів населення, або компенсації частини вартості житлово-комунальних послуг державою за рахунок коштів Державного бюджету. Інакше підприємства житлово-комунального господарства мають бути повністю забезпечені енергоносіями, генерованими на території України.

Список використаних джерел

1. *Длугопольський О. В.* Теорія економіки державного сектора : навч. посіб. / О. В. Длугопольський. – К. : Професіонал, 2007. – 592 с.
2. *Забаштанська Т. В.* Теоретичні аспекти політики ціноутворення комунального господарства України / Т. В. Забаштанська // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – 2013. – № 2 (66). – С.182–186.
3. *Про встановлення тарифів на послуги з централізованого опалення та послуги з централізованого постачання гарячої води, що надаються населенню суб'єктами господарювання, які є виконавцями цих послуг [Електронний ресурс] : Постанова НКРЕКП від 31.03.2015 № 1171.* – Режим доступу : <http://www.nerc.gov.ua/?id=15470>.
4. *Про затвердження Методики формування тарифів на централізоване водопостачання та водовідведення на принципах стимулюючого регулювання [Електронний ресурс] : Постанова Національної комісії, що здійснює регулювання в сфері послуг від 02.11.2012 № 356.* – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1915-12>.
5. *Savas E. S.* Privatization in State and Local Government [Електронний ресурс] // ILO Working Paper. – Geneva, 2001. – Режим доступу : http://www.cesmadrid.es/documentos/sem200601_md02_in.pdf.